

Crítica

- ALVARADO I COSTA, Joaquim. *Industrials i tapers (del segle XVIII al XX)*. Cassà de la Selva: Ajuntament, 2005. 183 p.
- BAS, Hermínia [et al.]. *Girona, temps de flors, 50 anys de cartells, 1955-2005*. Girona: Ajuntament, 2005. 190 p.
- CALIX, Judith; Solés, Xavier; TORRADO, Llorenç. *El llibre del pernil cuit*. Campllong/Barcelona: RBA, 2005. 32 p.
- CALZADA, Arcadi [et al.]. *Manolo Valdés, el llegat perenne de l'art*. Girona: Caixa de Girona, 2005. 135 p.
- CALZADA, Arcadi; NIEBLA, Antonio; GONZALEZ, Àgata. *L'univers d'Amadeo Gabino*. Girona/Calella de Palafrugell: Caixa de Girona/Jardí Botànic de Cap Roig, 2005. 96 p.
- CASAS I GENOVER, Josep. *A l'entorn de Puig Segalar: Albons-Garrigoles, la Tallada d'Empordà, Viladamat*. Girona: Diputació, 2005. 163 p.
- CASADEVALL, Manel. *Santa Coloma de Farners. Els seus orígens*. Santa Coloma de Farners: Ajuntament, 2005.
- CLARA, Josep; SOL, Romà; TORRES, Carme; ALANVÀ, Josep. *L'Església catalana durant el franquisme (1939-1975)*. *Apunts per a una història*. Barcelona: Claret, 2005. 2 vol.
- COLOMER, Josep M.; COLOMER, Mercè. *Itineraris a peu pel Ripollès*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2005. 165 p.
- DIVERSOS AUTORS. *Debat Costa Brava. Congrés: Un futur sostenible*. Girona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 2005. 399 p.
- Dones, cent anys d'imatges. El fons de l'Arxiu d'Imatges Emili Masanas i Burcet*. Girona: Diputació, 2005. 127 p.
- GIRONÈS I GÜELL, Xavier. *Els pergamins del Mas Ferrer de Besanó*. Besanó: Ajuntament, 2005.
- GONZALO, Marta de; PÉREZ, Publio [ed.]. *L'increment. Una publicació amb preguntes i respostes*. Girona: Espais d'Art Contemporani, 2005. 88 p.

Questió d'independència

TERRICABRAS, Josep Maria.

Questió de criteri.
Mina Editorial. Barcelona, 2005.
184 pàgines.

En aquest recull de 86 articles apareguts a diversos mitjans de comunicació del país, el filòsof Josep Maria Terricabras (Calella de la Costa, 1946) ens proposa enfrontar-nos al món que ens envolta amb una mirada lúcida i sense la temptació de simplificar les coses, defugint el perill del maniqueisme i l'estereotip. Tot això, des de Mina Editorial, el nou segell d'Enciclopèdia Catalana. Els diversos treballs periodístics inclosos al volum es presenten agrupats per temes: l'educació, la política, els valors, la comunicació, l'escola, la justícia, etc.

El mateix Terricabras ha explicat que quan aplegava els articles per al llibre va comprovar com els textos de temàtica política formaven una crònica molt acurada i descarnada de l'època de ferro de la majoria absoluta del Partit Popular a Madrid. Aquestes lletres tenen, doncs, el valor de la crònica i la denúncia. En aquest apartat s'inclouen vint treballs de prosa punyent. Tot i això, la primera part, titulada *En veu alta*, esmerça els seus esforços a reflexionar sobre aspectes culturals. Són reflexions cívi-ques i ètiques interessants, sempre inquietes. Agafin per exemple un dels seus articles on ens parla de l'«extrem centre». L'extrem centre és la

metàfora d'allò que ha de denunciar sempre el pensament crític a la nostra societat: les mancances del sistema. Des de la classe política hi ha una tendència a presentar el nostre sistema democràtic com una arcàdia, on tots els partits nostrats es congratulen de la inexistència de l'extrema dreta a casa nostra. Però a quin preu no existeix aquesta tendència? Terricabras parla d'un extrem centre, on l'opinió individual és denigrada i totes les tendències ideològiques aspiren a allò del políticament correcte. No és això, en el fons, una cotilla a la llibertat? Cert. Aquí veiem l'ombra d'un Norberto Bobbio. Terricabras decideix ser un testimoni del nostre temps, sempre des del posicionament lliure, d'una veu lúcida i discrepant. La necessitat de pensar i pensar-nos per conèixer i albirar els nostres límits. Cosa que és d'agrair.

Moisès de Pablo

Nova etapa d'uns Annals

Annals del Patronat.
Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca (PEHOC), núm. 15.
Olot, 2005. 368 pàgines.

Després de sis anys de no publicar-se, un nou número de la revista del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca —el 15— ha sortit al carrer. La numeració mostra clarament la voluntat de con-

tinuar l'aventura d'aquesta veterana publicació, aparegu- da el 1977.

Impulsats per Jesús M. Gutiérrez, que assumeix la coordinació, i amb un nou disseny, els *Annals del Patronat* presenten alguns canvis importants en el seu contingut. L'estructura del volum està dividida en quatre grans parts. «Miscel·lània», que agrupa els treballs històrics i que, de fet, coincideix amb els continguts tradicionals de la publicació; «La finestra oberta», que recull articles d'altres ciències socials; «Premi Salvador Reixach», un espai dedicat a donar a conèixer els treballs de recerca de batxillerat guardonats en aquest premi, concedit a Santa Pau; i finalment, «Novetats», que conté ressenyes de llibres i exposicions, a més d'una interessant selecció de bibliografia de temàtica garrotxina, elaborada des de l'Arxiu Comarcal.

El número 15 dels *Annals del Patronat* inclou un total de vuit articles en la secció «Miscel·lània»: els dos primers estan dedicats, respectiva-

ment, a la carnisseria de Santa Pau al segle XIV (J. Colomer) i al treball de la llana a la Garrotxa al segle XVIII (M. Puig); el tercer i el quart tracten diferents aspectes de l'obra literària i pictòrica de Marian Vayreda (L. Busquets, M. A. Fumana); i els quatre restants estudien l'art religiós de la comarca de la Garrotxa, en concret l'església de Sant Esteve d'en Bas (L. Bartolomé), el retaule barroc de Sant Cristòfol de les Planes (X. Solà), l'altar major de l'església del Tura (P. Rovira-J. Sala) i el retaule del Roser d'Olot (A. Pérez).

Un treball sobre la pràctica de l'anestèsia a Olot (J. Vilanova), un altre sobre la immigració a Olot en el segle XX (Grup IDESGA) i un darrer estudi sobre la castellanització de les actes municipals olotines després del decret de Nova Planta (J. Casas-J. Monturiol-R. Tona) conformen la secció «Finestra oberta». L'espai dedicat als treballs guardonats en el Premi Salvador Reixach és ocupat, en aquest número, per un estudi sobre la vall dels Arcs de Santa Pau, escrit per Albert Reixach.

La reaparició dels *Annals del Patronat* és, en tots els sentits, una molt bona notícia. El volum 15è suposa un interessant i atractiu canvi en la història d'aquesta publicació. Esperem que l'empresa tingui continuïtat. Els seus impulsors han trobat, en tot cas, ara per ara, una fórmula adequada.

Jordi Canal

A Sant Xemplí diuen missa

Lluís G. CONSTANS,
M. D.; Josep N. SANTAELIÀ,
Jordi GALOFRÉ,
M. Àngels JUANMIQUEL ROVIRA,
Miquel AGUIRRE,
Jaume FARRIOL.
Il·lustracions: Txell Darné.

Rondalles.
Centre d'Estudis Comarcals
de Banyoles. Banyoles, 2005.
190 pàgines.

M'agradaria poder pensar que no és el que passa al Pla de l'Estany, a la Vall d'en Bas o a la Vall d'Hos- toles, però pressuposo que, lluny d'aquests llocs, poques de les rondalles que Lluís G. Constans va publicar en els anys 1952 i 1981 són recordades encara. Amb una mica de sort, avui potser algú sabria explicar alguna cosa de sant Mer i del drac que vivia prop de l'estany de Banyoles, del pagès Morgat de Porqueres, de la bóta de Sant Ferriol... De la resta, no gaire res. Imaginem-nos, però, que una persona que no tingués cap relació especial amb algun d'aquells territoris d'on Constans va recollir el que ell deia que eren rondalles i que nosaltres, avui, diem que són llegendes, obrís distretament aquest llibre sense saber gaire per què. Potser perquè l'havia atret la seva edició acurada i el seu disseny clar; potser perquè s'havia adonat que les il·lustracions de Txell Darné són originals i esplèndides. Unes figures

humanes amb cara de llau- na o de pedra, ninots que es van repetint, uns llumins arrangerats o tombats; una bicicleta de les d'abans, amb dinamo i llum, i llan- des, parafang i seient ver- mell. Segur que si aquesta persona conegués la nostra història o la nostra tradició literària li interessaria llegir les rondalles d'*El falcó d'en Cap d'Estopa* o de *L'espasa d'en Tallaferro*; segur que el sorprendria —com m'ha sorprès a mi— trobar a la rondalla d'*El Mal Caçador de Fares*, un dels avantpas- sats directes d'aquell Mal Caçador de les *Visions* de Joan Maragall. Si aquesta persona tingués, posem-hi, interès pel nostre llegendari popular relacionaria ràpidament rondalles com *La serp del brillant* o com *La pedra del diable* amb altres llegendes semblants, explicades a altres territoris. És el que m'ha passat. El diable que feia tornar blanca una pell negra de cabrit que apareix a la rondalla de *Les tres comandes* m'ha recordat l'esquinçall de llegenda que una pagesa gran de les Gavarres encara em va dir que recordava haver sentit

explicar de petita. Com que Constans sabia què es duia entre mans i com que sabia escriure molt bé, ron- dalles com la de la missa que deia un capellà a Sant Xemplí o com la d'*Els enfonsats de Lloret Salvatge* m'han commogut i, fins i tot, terroritzat. Literària- ment són filons. No sé si va ser ell mateix qui les va ordenar temàticament, tal com es publiquen ara. Pri- mer de tot, rondalles histò- riques, moltes del temps dels moros. Tot seguit, algunes de temàtica religio- sa. A continuació, de dimonis, d'esperits o d'àni- mes. Finalment, de bandol- lers, de mals fills o de llad- res, que és, ben mirat, la cosa més perversa a què podem aspirar si és que ens dóna per ser unes males persones. Són també molt interessants alguns dels apèndixs. Per reblar aques- ta reedició, el Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles ha demanat a cinc escriptors banyolins que escrivissin unes ron- dalles originals. Estan bé, però es nota massa que alguns les van escriure sense pensar que es publi- carien conjuntament amb el recull de mossèn Cons- tans. Potser en alguns casos, a més, ni tan sols pensaven que estiguessin escrivint una rondalla. Utilitzen un nivell de llengua poc adient, poc directe, massa poc simple.

Xavier Cortadellas

- GRABULEDA, Josep; VILARRUBIAS, Esteve. *Rafael Vilarrubias, un reporter d'avantguarda*. Girona: Rigau, 2005. 105 p.
- Guinovart, *obres del 2000 al 2005*. Girona: Caixa de Girona, 2005. 143 p.
- HORTAL, Eulàlia; BARGALLÓ, Josep. *Dances i costums del Baix Empordà*. Girona: CCG, 2005. 258 p.
- La construcció d'habitatges a les comarques de Girona, 1986-2004*. Girona: Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Girona, 2005. 34 p.
- La cultura jurídica dels advocats catalans del segle XVI. Una visió a través dels llibres conservats en biblioteques i arxius de Girona*. Girona: Il·lustre Col·legi d'Advocats de Girona, 2005. 95 p.
- MESTRE, Catalina; MORETA, Cristina [coord.]. *La casa somiada*. Girona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 2005. 57 p.
- NOGUERA, Antoni; CALZADA, Arcadi; PLADEVALL, Antoni; SOLER, Carles. *El Crist romànic a les terres de Girona*. Girona: Caixa de Girona, 2005. 175 p.
- PALMADA, Guerau [et al.]. *El patrimoni del Pla de l'Estany. Inventari històric i arquitectònic de la comarca*. Banyoles: Consell Comarcal del Pla de l'Estany, 2005. 670 p.
- PALOL, Pere. *El «castrum» del Puig de les Muralles de Puig Rom*. Girona: Museu d'Arqueologia de Catalunya de Girona, 2005.
- PARETA I MARJANEDAS, M. Mercè. *Construir Girona. L'arquitectura com a reflex de la societat, 1936-1955*. Girona: Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Girona/CECAM, 2004. 157 p.
- PLANAS, Sílvia. *Filles de Sara*. Girona: CCG, 2004. 144 p.
- PAYRE I ROIG, Didier. *Canigó, la muntanya catalana*. Sant Vicenç de Castellet: El Farell, 2005. 144 p.
- PÉREZ GALDOS, Benito [edició de Carles Bastons i Vivanco]. *Gerona*. Madrid: Castalia Didáctica, 2005. 384 p.
- PITXOT, Antoni; AGUER, Montse. *Teatre-Museu Dalí de Figueres*. Sant Lluís: Triangle Postals, 2005. 204 p.

La història, a debat

DEULOFEU, Alexandre.
Les cultures irano-sumèria-caldea, hitita i egípcia.
 Amics de l'Albera
 i Cap de Creus/
 Centre Excursionista Empordanès.
 Figueres, 2005.

Alexandre Deulofeu solia dir irònicament que, per enllestir la seva monumental obra sobre *La matemàtica de la història*, havia de viure 120 anys. No va ser així, naturalment, i el darrer volum que va deixar a punt de publicació és el que ara, vint-i-set anys després del seu traspàs, acaba d'editar-se tal com ell ho havia previst, i que es constitueix en el novè i darrer volum de l'obra de Deulofeu.

En les anteriors obres que componen *La matemàtica...*, ens ho diu el mateix Deulofeu, havia estudiat principalment les cultures, els imperis, de Grècia, Roma i tot el que avui és Europa fins als nostres dies. Amb aquest volum, Deulofeu inicia l'estudi de cultures molt més reculades en el temps i en l'espai i que en el seu moment varen tenir una transcendència indiscutible. La civilització sumèria, el poble hitita, però sobretot la gran cultura egípcia amb la seva enorme dimensió i influència, són les que estudia Deulofeu en aquest llibre, i hi analitza, com solia fer-ho, els cicles d'aquests imperis en funció de la seva capacitat de creació artística, tècnica i científica.

El gran interès de l'obra que comentem és la confirmació que Deulofeu fa de la seva teoria amb un estudi aprofundit de tres importants cultures antigues a les quals, sols de passada, s'havia referit en algunes de les seves obres anteriors. És per tant especialment recomanable per als escèptics de les teories deulofeunianes.

La llei de la història enunciatada per Deulofeu es basa en l'estudi aprofundit i rigorós de civilitzacions que ens han precedit, aporta una interpretació original dels fets històrics, derivada del pensament de l'autor, que avui respondria al concepte de filosofia de la història. L'obra, que com totes les de Deulofeu no pot deixar indiferent, ha estat editada per entitats amigues de l'historiador empordanès amb el suport de diverses institucions —Diputació, Ajuntaments, Institut d'Estudis Empordanesos— que recorden així la personalitat excepcional i entranyable d'Alexandre Deulofeu.

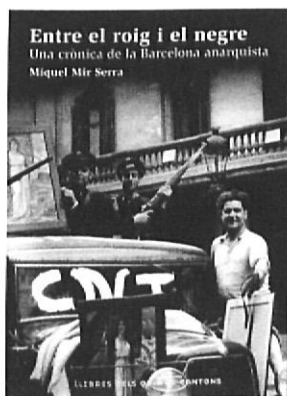
Eduard Puig Vayreda

El roig i el negre: una espoliació amagada

MIR SERRA, Miquel.
Entre el roig i el negre, una crònica de la Barcelona anarquista.
 Llibre dels Quatre Cantons, 24.
 CCG Edicions.
 Girona, 2005.
 250 pàgines.

Va encertar-ho Miquel Mir quan va decidir afegir les paraules «Una crònica de la Barcelona anarquista» al títol d'*Entre el roig i el negre*, un llibre que, tal com escriu Ramon Alberch a la presentació, es mou a cavall de la novel·la històrica i de les memòries, i que ha estat una de les últimes publicacions de CCG edicions i, també, un dels seus grans èxits. El pretext narratiu d'aquesta crònica, novel·la històrica o llibre de memòries és conegut i senzill, no es pot pas dir que sigui una gran troballa literària. Cansat i decebut de la seva vida i de l'evolució política del país, Miquel, el narrador, decideix demanar un any d'excedència i anar a viure a Londres. A l'avió, coneix Maurici Gassiot, un home d'aspecte anglès que va a la capital d'Anglaterra per fer-se càrrec de l'herència de Josep Serra, el seu padri, un anarquista català exiliat durant la Guerra Civil. Aparentment, el gruix de l'herència és un pis. En el pis, però, hi ha un parell de llibretes. Una, en espanyol, l'ha escrita directament Serra. L'altra, en anglès, Lilianne, la seva companya, que ha recollit el que ell li deia i que ha mort fa poc.

El punt clau de la novel·la arriba, però, quan Miquel i Maurici descobreixen que Josep Serra va participar en el saqueig i crema d'esglésies i cases particulars durant els primers mesos de la guerra i que va quedar-se amb bona part del botí aprofitant que conduïa un camió. *Entre el roig i el negre* és un llibre que enganya: sembla una novel·la, però és més que res una crònica. Com possiblement molts lectors, Maurici i Miquel coincideixen a ser contraris al franquisme: no obstant això, el que ens descobreixen és sobretot l'egoïsme, la insolidaritat, la capacitat de destruir i de fer mal de l'espècie humana. Si Miquel Mir hagués incidit en aquest aspecte, hauria fet una bona novel·la. D'escriure en sap: *Entre el roig i el negre* es llegeix fàcilment i és d'aquells llibres que atrapen. Opta, però, per recular a l'origen de tota aquesta violència per parlar-nos de la injustícia de la desigualtat de classes, de la guerra del Rif, de la insolidaritat, de la dictadura de Primo de Rivera. Són coses que ja sabíem, però que, de tant en tant,

val la pena recordar. *Entre el roig i el negre* és una bona manera de recordar el nostre passat més recent dels anys vint a la República, de la República a la Guerra Civil i a la Dictadura, de la Dictadura a la clandestinitat i a la resistència. Franco va morir al llit. Ja ho sabem, com, possiblement, sabem també que la bona literatura no té directament res a veure amb la didàctica o amb la moral. Personatges com Maurici o com Miquel, però, ens recorden que no tot és inútil.

Xavier Cortadellas

Un estudi d'àmbit local

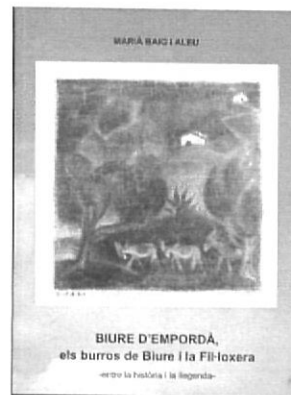
BAIG I ÀLEU, Marià.
Biure d'Empordà, els burros de Biure i la fil·loxera: entre la història i la llegenda.

Figueres/ Ajuntament de Biure d'Empordà, 2005. 79 pàgines.

Monografia molt delimitada tant en l'espai, el municipi altempordanès de Biure d'Empordà, com en el temps, part del segle XIX i primeres dècades del XX. L'estudi s'inicia amb l'aclariment d'una confusió històrica, és a dir, la incorrecta vinculació del llinatge Biure de Queixàs –del terme de Cabanelles– a aquesta municipi, errada ja esmenada per l'autor el 1990, com també recentment amb l'adequació i l'aprovació de l'escut municipal oficial.

El títol no deixa a ningú indiferent, ja que barreja termes tan aparentment inconnexos, però que tenen la seva explicació argumental tan bon punt s'inicia la lectura –per cert, i com a valor afegit, molt amena i agradable i ben il·lustrada amb fotografies antigues deixades per alguns biurencs. El llibre està estructurat en cinc capítols: un primer dedicat a Pere Coromines i els burros de Biure, els quals considerarà la vintena «gràcia» de l'Empordà; la població d'aquest municipi durant el segle XIX; la vinya, el vi i la fil·loxera; la fil·loxera a Biure i l'escut heràldic de Biure, que incorpora el ruc traginer.

La plaga de la fil·loxera, com és sabut, assolà el país des del 1878 en que entrà de França a la vall de Sant Quirze de Colera, des d'on s'estengué per tot arreu. Les vinyes extensament plantades per tota la comarca quedaren totalment afectades durant anys, en què es decidí empeltar amb ceps americans immunes i aliens a la plaga. Marià Baig, amb la utilització de la documentació municipal de Biure d'Empordà com a base del present estudi i fruit d'un esforç de recerca, analitza el cas particular d'aquest poble on els efectes s'allargaren fins ben bé les primeres dècades del segle XX. Destaca el paper important de transportistes que tingueren els burros del poble, que ajudaren a por-

tar de França els ceps estrangers, activitat prohibida per les autoritats, com també en totes les tasques relacionades amb l'explotació dels forns de guix, activitat econòmica tradicional de Biure.

El llibre parteix d'un estímul molt clar: el convenciment, basat en l'estudi, de l'enfonsament econòmic que representà aquesta malura dels ceps. La part central de l'obra és, però, l'estudi de la plaga de l'insecte de la fil·loxera, i se centra en el cas particular de Biure. Com que el llibre té una evident unitat argumental, se'n poden extreure amb facilitat els fils conductors que donen unitat al text i que menen a les principals conclusions. En tot cas, l'esforç fet per Baig és més que lloable, encara que hores d'ara s'hauria de disposar d'un estudi molt més ampli del vinyar empordanès on aquest llibre resultaria un dels primers esglaons ja aportats.

Erika Serna i Coba